

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
імені В. М. КОРЕЦЬКОГО
НАН УКРАЇНИ

Держава і право

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ЮРИДИЧНІ
І ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Випуск 88

Київ
Видавництво «Юридична думка»
2020

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 328.185-048.66:177

DOI: 10.33663/1563-334-2020-88-138

Г. В. ЛАВРИК

ВСТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМНИХ БАР'ЄРІВ НА ШЛЯХУ ПОШИРЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАКТИК: ПРІОРИТЕТИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Досліджуються норми і цінності, які поділяють у країнах, де переважає суспільний порядок з відкритим доступом, а також чіткі вимоги, які зобов'язують кожну державу-учасницю Конвенції ООН проти корупції забезпечувати інституційну спеціалізацію в цій сфері. Розкривається потенціал концептуальних нормативних положень, ціннісно-світоглядних орієнтирів, справжньої інституційної спроможності як своєрідних системних бар'єрів (перешкод) на шляху поширення корупційних практик (мереж) у сучасних постсоціалістичних трансформаційних суспільствах, до саморозуміння яких належить тяжіння до європейської цивілізації.

Розглядається стан справ із формуванням превентивних антикорупційних інститутів в Україні та інститутів, які спеціалізуються на боротьбі з корупційними проявами за допомогою правоохоронних заходів. Обґрунтовується необхідність перетворення норм законодавства (правил) на добре зрозумілі й практично корисні інструменти забезпечення доброчесної поведінки державних чиновників, політиків, як найважливішого чинника, який обумовлює наближення до відповідних міжнародних стандартів.

Ключові слова: корупційна практика (мережа), норми і цінності, інституційна спроможність, доброчесність, запобігання корупції в Україні.

© ЛАВРИК Галина Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»; ORCID: 0000-0001-5331-4327; e-mail: lavrykg@gmail.com

Lavryk Halyna. Establishing of system barriers to the spread way of corruption practices: priorities of modern society

The article examines the norms and values that are shared in countries where public order with open access prevails, as well as clear requirements that oblige each state party to the United Nations Convention against Corruption to ensure institutional specialization in this area. The potential of conceptual normative provisions, values and worldviews, real institutional capacity as a kind of systemic barriers (obstacles) to the spread way of corrupt practices (networks) in modern post-socialist transformational societies, whose self-understanding includes the attraction to European civilization, is explained.

The political and social state of both preventive anti-corruption institution implementation in Ukraine and institutions aimed to combat corruption-related offences with the help of law enforcement measures is studied. The need for the transformation of current rules of law into clear and applicable tools promoting the integrity of governmental officials and political leaders is substantiated. Since it is considered crucial for approaching the relevant standards of the EU State Parties

Key words: corruption practice (network), norms and values, institutional capacity, integrity, prevention of corruption in Ukraine.

У новітню історію людства, коли демократичні процеси ставали невідворотними, корупція неминуче призводила до соціальних катаклізмів, революційних потрясінь. В Альтернативному (тіньовому) звіті про виконання Україною рекомендацій, наданих за результатами третього раунду оцінювання в рамках Стамбульського плану дій Антикорупційної мережі ОЕСР для країн Східної Європи та Центральної Азії, зазначається, що з 2010 року, з часу другого раунду моніторингу АКМ ОЕСР, корупція в Україні набула ще більш загрозливих форм та масштабів, стала настільки нестерпною для українців, що перетворилась на один із ключових чинників масових протестів, що відбулися в Україні з 2013 року [1]. Закономірно, постає питання, чи здатні суспільні інституції в Україні, як і в решті країн світу, реагувати на корупційні виклики і загрози, зокрема шляхом встановлення якомога надійніших перешкод у вигляді найбільш значущих цінностей, здорової та стійкої національної системи доброчесності, чи вони і надалі демонструватимуть відстороненість від них, мовляв, «живи і давай жити іншим»? Залишаючи в полоні прагнень бути уважними до потреб та інтересів інших людей, шукати з ними компроміс, нас закликають скористатися своєрідною настановою, формулою належного співіснування з проявами корупції, яка влаштувала б усіх.

Нестримне прагнення до суспільного порядку, освяченого досягненням достатку і благополуччя, рівністю можливостей і благ, рівністю перед законом або у статусі й становищі заперечення взагалі привілеїв, свободою і справедливістю та іншими цінностями, на яких сучасники зосереджуються, як на системі переконань, що панує у суспільстві [2, с. 32], мимоволі актуалізує наукові дослідження корупції як негативного явища у сфері політики, публічного управління та адміністрування [3; 4], як деструктивного чинника соціально-економічного зростання, який багато в чому визначає стан національної безпеки будь-якої держави [5] тощо. Вони дають змогу звернутися до характеристики адміністративно-правових заходів запобігання корупції в цілому (аналіз антикорупційного законодавства, питання адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення тощо) [6], щоб максимально наблизитися до наукової розробки обмежень і заборон як засобів запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією [7] і зрештою сприяють виокремленню нормативно врегульованих обмежень і заборон у діяльності публічних службовців як засобів запобігання проявам корупції [8], елемента їхнього правового статусу. Водночас всебічне розуміння поняття обмежень і заборон як засобів запобігання корупції виявляється неможливим без науково-теоретичних напрацювань, що стосуються обґрунтування та визначення змістовної сутності перешкоджання поширенню корупційних практик у суспільстві.

У статті здійснюється аналіз концептуальних нормативних положень з питань своєрідних бар'єрів (перешкод), встановлених на шляху поширення корупційних практик (мереж), а також запровадження ініціатив, що втілюють ці положення в практичні заходи, які розроблені для того, щоб стимулювати ціннісні демократичні надбання кожного окремого громадянина, сприяти зміні суспільних умов, за яких виникає або продовжує існувати відповідне негативне явище. Підґрунтям для такого аналізу стають історико-герменевтичні, ціннісні (аксіологічні) уявлення щодо запобігання (недопущення) корупційним проявам.

Бар'єр (перешкода) 1. Прагнення до найбільш важливих ціннісних орієнтирів стратегічного характеру

Сприйняття низової (або буденної, побутової, пов'язаної з повсякденним життям громадян) корупції, коли вона асоціюється не тільки з такими поширеними (або базисними) формами, як хабарництво [9], шахрайство, вимагання, розтрата, привласнення публічних коштів; виокремлення з поміж основних рівнів (видів) корупції високорівневої (або елітарної, можновладної) корупції [10] зі специфічними формами, як от: клієнтизм, лобізм [11], (протекціонізм і фаворитизм, кумівство (непотизм), захоплення держави (state capture) тощо не завжди узгоджується з її доктринальним розумінням. У довідково-енциклопедичній літературі вказується, що корупція є неправомірною і неправовою поведінкою особи, яка має за мету отримання вигоди однією особою за рахунок іншої. [12, с. 937; 13, с. 347]. Якщо вона існує за умов «суспільного порядку з обмеженим доступом», то корупційна практика не просто визнається за норму, вона лежить в основі системи, яка дозволяє владним групам мирно співіснувати за рахунок розподілу привілеїв та рент. Вважається, що «природні держави [тобто держави, в яких панує порядок обмеженого доступу] не є хворими. Вони керуються власною логікою і не є дисфункціональними утвореннями...» [14]. В пригоді стає соціальний капітал, який накопичувався на рахунках суспільства і може використовуватися «не в менш корисних, із соціальної точки зору, цілях, ніж продукція фізичного капіталу» [15]. Незалежно від того, наскільки він виснажується, заміщується «негативним соціальним капіталом – участь у кримінальних співтовариствах, зловживання надзвичайним станом, корупція» [16] тощо, занепадає знову-таки з відомих причин [17], очевидним є глибинний зв'язок між «інститутами, відносинами і нормами, які формують кількісно та якісно соціальні взаємодії в суспільстві» [16], – так сприймається соціальний капітал Світовим банком, між «нормами, неформальними нормами або цінностями, які роблять можливими колективні дії у групах людей, <...> суспільстві в цілому» [16] – з таких компонентів розбудовується його визначення сучасними дослідниками для потреб соціальної теорії. Останні при цьому мають змогу спиратися на бази даних «Огляду цінностей світу».

Між тим, природні держави можуть видаватися корумпованими відповідно до норм і цінностей країн, де переважає суспільний порядок з відкритим доступом» [14]. З позицій норм і цінностей, як прояву культури, взаємин у суспільстві «відкритого» доступу все корупційне, помітне як псування та викривлення суспільних відносин та систем зв'язків і комунікацій у соціумі, ігнорування і нівелювання моралі, рішуче відмежовується від усього світлого і доброго у взаєминах між людьми та неминує переборюється на рівні світогляду і ментальності.

У засадничому нарисі визначення культурних цінностей Європи, яке, за задумом його авторів, передусім, не вело б до великих утопічних ілюзій і водночас дозволило б чітко орієнтуватися у добу, коли на європейському рівні ухвалюються рішення величезної історичної ваги [18, с. 9], норми з їх обмежувальним характером уміщуються/віднесені до понятійної площини цінностей. Йдеться про те, що норми виключають певні засоби дій як морально неприпустимі або незаконні: забороняється може також мета вчинку. Цінності характеризуються через конститутивність, привабливість і навіть *емоційно сильно засвоєні уявлення про те, що є вартим бажань* [18, с. 10-11].

Достатньо високий адаптивний потенціал системи цінностей, які були породжені європейським Ренесансом, Реформацією, добою модерну і постмодерну, вселяє надію на відповідне ставлення до їхньої позірної протилежності – такого ганебного явища у суспільстві, як корупційна практика (мережа). На тлі нищення її різноманітних форм більш ніж нагальною видається проблема пошуку світоглядно ціннісних засад, які має бути покладено в основу антикорупційних ініціатив у будь-якій сфері суспільного життя.

Бар'єр (перешкода) 2. Збагачення досвідом держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції, які розробляють міжнародні стандарти політики у сфері запобігання корупції на національному рівні

Наразі об'єктивні процеси перешкоджання (переборення) корупції та її проявам на засадах апробованих часом суспільних норм і цінностей тривають за наявності чітких вимог, які зобов'язують кожну державу-учасницю Конвенції ООН проти корупції, згідно з основоположними принципами своєї право-

вої системи, створювати орган або, у певних випадках, органи, які здійснюють функції запобігання корупції за допомогою правоохоронних засобів, та забезпечення йому (їм) необхідної незалежності, матеріальних ресурсів та спеціалізованого персоналу [19: 20, с. 13-72].

В системі державних органів України роль запобіжного антикорупційного органу [21; с. 149], превентивної антикорупційної інституції, відповідальної за формування та моніторинг реалізації антикорупційної політики в державі, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, здійснення фінансового контролю за майновим станом публічних службовців та моніторингу їхнього способу життя, державне фінансування політичних партій та реалізацію інших, визначених Законом України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року та міжнародними зобов'язаннями України, превентивних антикорупційних механізмів, у тому числі забезпечення ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення [22] відводиться Національному агентству з питань запобігання корупції.

З огляду на природу, формування в умовах величезного запиту суспільства на докорінні перетворення (за іншими уявленнями послідовну природну (органічну) трансформацію) чимало сподівань висловлюється на користь дещо іншого – внутрішніх детермінант підвищення результативності та ефективності його діяльності. Останні вимагають передусім перетворення норм законодавства (правил) на добре зрозумілі й практично корисні інструменти забезпечення добросовісної поведінки державних чиновників [23, с. 90], політиків як найважливішого чинника, котрий обумовлює наближення до відповідних стандартів держав-членів Європейського Союзу. Слід зауважити, що в результаті опитування експертів 25 навчальних та науково-дослідних закладів держав-членів та кандидатів на вступ до Європейського Союзу, проведеного Голландським інститутом державного управління (ROI), з метою визначення «рамки спільних компетенцій для об'єднаної Європи», що описують знання, вміння та навички, необхідні для ефективного управління, а також

ставлення державних службовців до виконання своїх службових обов'язків, вдалося виробити і запропонувати рамки спільних лідерських компетенцій для Європи, які містять сім ключових компетенцій. Серед них доброчесність – чесність, прозорість, підзвітність, відданість справі [24, с. 35-38].

На сьогодні пропонується забезпечити високий рівень доброчесності в роботі апарату Президента України, власне його діяльності як глави держави, у функціонуванні парламенту, системі органів виконавчої влади, судах [6, с. 9-15], прокуратурі, податкових та інших державних органах, зокрема, шляхом піднесення вимоги доброчесності державної влади до рівня принципу її організації та здійснення [25, с. 72].

Реформування державної служби цілком об'єктивно ставить на порядок денний питання про принципи державної служби, одним з яких є принцип доброчесності. Сутність останнього полягає у спрямованості дій державного службовця на захист публічних інтересів та відмові державного службовця від переваження приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень [26]. До основних ознак доброчесності відповідно до правил етичної поведінки державних службовців належать: 1) спрямованість дій на захист публічних інтересів, забезпечення пріоритету загального блага громадян щодо особистих, приватних або корпоративних інтересів; 2) неприпустимість використання державного майна в особистих цілях; 3) недопущення конфлікту між публічними й особистими інтересами; 4) нерозголошення та невикористання інформації, що стала відома у зв'язку з виконанням державним службовцем своїх обов'язків, у тому числі після припинення державної служби, крім випадків, установлених законом; 5) недопущення надання будь-яких переваг і виявлення прихильності до окремих фізичних та юридичних осіб, політичних партій, громадських і релігійних організацій [27]. При цьому в наукових дослідженнях доброчесність справедливо розглядається як базовий принцип здійснення державної служби та основа етичної поведінки державних службовців з метою забезпечення публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної, орієнтованої на громадян державної служби, яка функціонує в інтересах держави і суспільства [28, с. 65-74,67].

Бар'єр (перешкода) 3. Зміцнення інституційної спроможності щодо попередження корупційних проявів у державі

Відповідно до ст. 36 Конвенції ООН проти корупції кожна держава-учасниця повинна, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, забезпечувати наявність органу чи органів або осіб, які спеціалізуються на боротьбі з корупцією за допомогою правоохоронних заходів. Такому органу чи органам має забезпечуватися необхідна самостійність, відповідно до основоположних принципів правової системи держави-учасниці, щоб вони могли виконувати свої функції ефективно і без будь-якого неналежного впливу. Такі особи або працівники такого органу або органів повинні мати відповідну кваліфікацію та ресурси для виконання покладених на них завдань [19]. На виконання цієї статті, а також ст. 20 Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією [29], рекомендацій міжнародних організацій, учасниками яких є Україна (Стамбульський план дій Організації економічної співпраці і розвитку (ОЕСР), Групи держав проти корупції (ГРЕКО) було запроваджено національну модель спеціалізованої антикорупційної структури – Національне антикорупційне бюро України.

Від самого початку склалося розуміння того, що в своїй діяльності, сферою якої відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» є особливе завдання – протидія кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці [30], ця антикорупційна структура цілком і повністю підпорядковується встановленню загальних стандартів політики у сфері боротьби проти корупції на національному рівні шляхом її криміналізації. Ця позиція обумовлювалася, крім іншого, зобов'язаннями, взятими Україною в рамках Конвенції ООН проти корупції, відповідно до заключних положень якої кожна держава-учасниця могла вживати суворіших заходів для запобігання корупції та боротьби з нею, ніж ті, що передбачені цією Конвенцією (ч.2. ст. 65), а також потребою дотримання нею керівних принципів боротьби проти корупції. Йдеться, зокрема, про забезпечення незадежності для осіб, які виконують обов'язки щодо попере-

дження, розслідування, судового переслідування та винесення вироків стосовно випадків корупції, що б відповідали їх функціям, свободи від неналежного впливу та ефективних засобів для збору доказів, захисту для осіб, які допомагають владі у боротьбі з корупцією, а також збереження таємниці слідства (принцип 3); обмеження імунітету від розслідувань, судового переслідування та винесення вироків у справах щодо корупції до рівня, необхідного у демократичному суспільстві (принцип 6); запровадження спеціалізації осіб або органів, відповідальних за боротьбу з корупцією, забезпечуючи їх необхідними засобами та навчанням для виконання покладених на таких осіб або органи завдань (принцип 7) та інші принципи [31], що стали вихідними положеннями для подальшої антикорупційної політики держав – членів Ради Європи.

Водночас реалізація прагнень щодо подолання корупції як системного явища, запобігання, розслідування і кримінальне переслідування якого повинні здійснюватися на різних рівнях з використанням спеціальних знань і навичок у різних сферах: юриспруденції, економіці, бухгалтерському обліку, цивільному будівництві та інших [32] потребує уваги до вироблення й запровадження в Україні типової, передусім для Сполучених Штатів Америки, мультиорганізаційної моделі, коли обов'язки боротьби з корупцією розділені між кількома партнерськими організаціями [33], широкої спеціалізації в цілому [34, с.243, 244-247]. Вона вбачається у подальшому формуванні інноваційних антикорупційних інституцій, зокрема Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Державного бюро розслідувань, Вищого Антикорупційного суду та підвищенні їхньої спроможності.

Загалом відповідно до цілого комплексу міжнародних обов'язкових актів (договори і конвенції) та актів рекомендаційного характеру (рекомендації, резолюції, інструкції і декларації), підготовлених та прийнятих у рамках таких організацій, як ООН, Рада Європи, ОЕСР, Організація американських держав, Африканський Союз і Європейський Союз, держави-учасниці мають забезпечити, по-перше, спеціалізацію органів

у сфері боротьби з корупцією шляхом створення відповідних антикорупційних інституцій, забезпечивши їх фаховим персоналом та необхідними матеріальними і фінансовими ресурсами, достатніми для виконання завдань; по-друге, наявність двох типів антикорупційних інституцій: орган (органи), що запобігають корупції; орган (органи) або особи, які спеціалізуються на боротьбі з корупцією за допомогою правоохоронних заходів [20, с. 13-72].

Своєчасне звернення до міжнародних стандартів з метою вжиття посиленних заходів, спрямованих на більш ефективне і дієве запобігання корупції і боротьбу з нею, значною мірою руйнує таку споконвічну традицію взаємодії у суспільстві, як «ти мені, я тобі» («послуга за послугу»), *do ut des* («даю, щоб ти дав»), *facio ut facias* («роблю, щоб ти робив») [35, с. 263], і тим самим убезпечує його від тяжіння до корупційних практик (мереж). У пригоді тут стають швидше заходи у сфері запобігання корупції, що є системою регулятивних правовідносин, які спрямовані на попередження корупційних проявів у державі шляхом удосконалення правових норм, правових механізмів та заходів державного [36] впливу, спрямованих на запобігання корупції як явища на різних рівнях [36], ніж система правоохоронних, переважно кримінально-правових та адміністративно-правових заходів, спрямованих на притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних діянь, що мають за мету покарання, превенцію протиправних дій і виховання населення у дусі поваги до закону, створення в державі атмосфери нетерпимості до проявів корупції [36]. Для більшості існуючих у світі моделей (типів) спеціалізованих інституцій система заходів, що охоплюється сферою боротьби з корупцією, не є визначальною. Їх побудова і функціонування ґрунтуються на усвідомленні тверджень подібних до тих, які століття тому були сформульовані письменником В.Г. Короленком. «Немає нічого більш помилковішого, – переконував він 27 червня 1920 року в листі до юрисконсульта Полтавського виконкому В.В. Беренштама з клопотанням за звинувачуваних у хабарництві, – ніж думка, що стратами можна регулювати ціни або відучити від хабарництва. Не стану доводити це детально, оскільки Ви самі знаєте це з історії Французької революції» [37, с. 97].

Проте система відповідних заходів пов'язується із процесом демократизації і переходу до ринкової економіки в різних частинах світу, в тому числі Східній Європі, Латинській Америці та Африці, а також зусиллями з утвердження принципу верховенства права та «належного урядування» (good governance) у багатьох поставторитарних і потсконфліктних суспільствах [32, с. 25]. В даному контексті простежується закономірність, яка полягає в тому, що перехідні умови завжди створюють сприятливе середовище для виникнення корупції. З цієї доволі вигідної позиції відбувається пояснення таких причин відсутності прогресу в питаннях подолання корупції в Україні як дефіцит політичної волі [38, с. 342], декларативність багатьох реформаторських намірів та рішень влади [39, с. 202] та інших викликів і труднощів, що не дозволяють відразу і назавжди ввести правила і підзвітність в усіх сферах діяльності держави, що відповідають за боротьбу з корупцією. Допоки цього не станеться, корупція, швидше за все, процвітатиме і справлятиме негативний жорсткий вплив на досягнення суспільної мети справедливого зростання, сталого розвитку та соціальної згуртованості [40]і.

На тлі можливого негативного жорсткого впливу корупції на те, чого домагаються, до чого прагнуть у трансформаційних суспільствах, помічається подальше погіршення показників рейтингу верховенства права: відсутність корупції, відкритість держави, обмеження повноважень інститутів влади, захист основних прав, регулятивне правозастосування, правопорядок і безпека кримінального правосуддя та громадянське правосуддя [41], ситуації зі сприйняттям корупції у державному секторі [42]. Однак завдяки закладеним у ліберально-демократичному проекті національного гатунку «Принципи сучасної всесвітньої цивілізації найбільш відповідні такому поступу: лібералізм в його найконсеквентній формі – федералізму – в справах державних, демократизм в справах соціальних з його найтвердішою гарантією – асоціацією у справах економічних, раціоналізм в справах письменницьких, наукових і уміlostях» [43, с. 83-84] об'єктивним чинником, цілком закономірним, є поступове досягнення консенсусу щодо ключових елементів, які найбільш ефективно запобігають корупції та сприяють доброчесності. Цей консенсус посилюється позицією, яка знаходить своє втілення у створен-

ні здорової та стійкої національної системи доброчесності, що ефективно долатиме корупцію в рамках більш широкої боротьби проти зловживання владою, посадових злочинів і незаконного привласнення в усіх його формах [40] і нарешті зможе змінити ситуацію на краще, консолідувати всіх тих, для кого є вартісним відчуття політичної свободи і гідності.

Прагнення до найбільших ціннісних орієнтирів, збагачення досвідом держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції, які пропонують стандарти політики, доброчесності у сфері її запобігання, зміцнення інституційної спроможності щодо попередження корупційних проявів слугують непереборними перешкодами на шляху поширення корупційних практик, встановлення яких сприяє виробленню кожним трансформаційним суспільством власного бачення обмежень, заборон та інших інструментів, покликаних так чи інакше мінімізувати вплив таких практик. Насамперед воно полягає в здатності й бажанні суспільних інституцій та окремих відповідальних осіб втілювати в життя нормативно-інституційні заходи, що мають стати органічною складовою цілеспрямованих, послідовних кроків, зорієнтованих на стимулювання ціннісних демократичних надбань кожного окремого громадянина, зміну суспільних умов, за яких виникає або продовжує існувати відповідне негативне явище.

З огляду на корупційні прояви як соціально обумовлене явище єдиним способом досягти успіху в цьому напрямі стає всебічне сприяння запобіганню (недопущенню) їх на рівні найважливіших норм і цінностей, справжньої інституційної спроможності, а також пристосування до цього об'єктивного процесу, процесів прийняття й удосконалення політичних програмних антикорупційних документів, базового антикорупційного законодавства, галузевого законодавства, яке закріплює механізми запобігання корупційним проявам у сфері державної служби, надання адміністративних послуг, покращення доступу до публічної інформації, забезпечення прозорості фінансування партій тощо.

Систематичне коригування положень політичних програмних антикорупційних документів, приписів базового антикорупційного законодавства, галузевого законодавства має супроводжуватися відображенням й узгодженням у них інтересів

суспільства для зниження рівня корупційних проявів в умовах забезпечення кожному окремому громадянину реалізації його здібностей і задоволення його життєвих потреб.

1. Альтернативний (тіньовий) звіт про виконання Україною рекомендацій, наданих за результатами третього раунду оцінювання в рамках Стамбульського плану дій Антикорупційної мережі ОЕСР для країн Східної Європи та Центральної Азії. Результати громадської оцінки станом на лютий 2014 / за заг. ред. Р. Рябошапка, О. Хмари. Київ, 2014. 69 с. URL: https://issuu.com/dhrpraxis/docs/iacap_ukrainian_alternative_report.
 2. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дорогокази в майбутнє: доп. Римському Клубові. Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2013. 246 с.
 3. Кохан Г. В. Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія. Київ: НІСД, 2013. 232 с.
 4. Соловійов В. М. Запобігання і протидія корупції в державному управлінні України: монографія. Київ: Ін-т законодавства Верхов. Ради України, 2012. 508 с.
 5. Кушнар'єв І. В. Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Видавництво «Юридична думка», 2018. 408 с.
 6. Жуков С. В. Адміністративно-правове забезпечення доброчесності суддів: проблеми теорії та практики: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2019. 485 с.
 7. Коломоець Т. О. «Антикорупційні» обмеження для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: реалії використання «фільтру» правової визначеності в Україні та зарубіжних країнах. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 5. С. 84-89.
 8. Коломоець Т.О., Кукуруз Р.О., Кушнір С.М. Обмеження для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, як засіб запобігання конфлікту тривалого та публічного інтересів: правовий аспект / за заг. ред. Т.О. Коломоець. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 60 с.
 9. Заросило В.О., Гладкий В.В. Хабарництво як базисна форма прояву корупції. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2018. № 16. С. 123-139.
 10. Гаращук В.М. Мухатаєв А.О. Соціально-правовий аналіз рівнів корупції в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2010. Вип. 20. С. 156-165.
 11. Герасименко І. Як працює лобізм в Україні і на Заході. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/institut-lobizmu-jogo-mehanizm-za-kordonom-ta-jogo-specifika-na-315496/>.
 12. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і гол. ред. В. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
 13. Короткий оксфордський політичний словник / пер. з англ.; за ред. І. Макліна, А. Макмілана. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. 789 с.
 14. Дубровський, В., Лаф, Д. Україна має зосередитися на запобіганні корупції, а не покаранні – Великий антикорупційний аналіз. <https://gr.org.ua/news/ukrajina-maje-zoseredytysya-na-zapobihanni-koruptsiji-a-ne-pokaranni-velykyj-antikoruptsijnyj-analiz/>.
 15. Фукуяма Ф. Соціальний капітал. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n53texts/fukuyama.htm>.
 16. Кузьменко В.П. Соціальний капітал суспільства Френсіса Фукуями у створенні та розвитку НІС. URL: <http://iee.org.ua/ua/pub/p77>.
 17. Валле В. Корупція. Занепад соціального капіталу. Київ: Видавець Олег Філюк, 2018. 235 с.
 18. Культурні цінності Європи: збірник: пер. з нім. / за ред. Ганса Йоаса, Клауса Вігандта. Київ: Дух і Літера, 2014. 551 с.
 19. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р. (ратифікована згідно із Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» від 18 жовтня 2006 р. № 251-V). Верховна Рада України: офіц. веб-портал. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
 20. Міжнародно-правові акти протидії корупції: Збірка документів / Пер. з іноз. мови. Передмова акад. НАН України О. Л. Копиленка; Ін-т законодавства Верховної Ради України. (2018). Київ: Людмила, 2018. 588 с.
 21. Ярмиш О., Мельник Р. Спеціалізовані антикорупційні інституції: світовий досвід та національна модель. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 144-155.
 22. Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2018 рік. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/Zvit2018-1.pdf>.
 23. Мошенецький С. З., Новік В.В., Сергієнко І.Г. Національне агентство з питань запобігання корупції як ключовий орган державної влади у системі побудови інституту доброчесності суб'єктів державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 5. С. 85-90.
 24. Європейський досвід державного управління: Курс лекцій / Уклад.: О.Ю. Оржель, О.М. Палій, Ю.Д. Полянський, С.М. Гладкова, С.В. Соколик, П.І. Крайник, Т.О. Гусаченко; За заг. ред. О.Ю. Оболенського, С.В. Сьоміна, А.О. Чемериса, С.В. Загороднюка, О.Л. Приходько, Л.О. Воронько. Київ: Вид-во НАДУ, 2007. 76 с.
 25. Томкіна О. Принцип доброчесності державної влади. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 1. С. 65-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varnu_2014_1_8.
 26. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.
 27. Про затвердження Правил етичної поведінки державних службовців: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 року № 65. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248839311.19>.
 28. Прудіус Л. В. Європейські стандарти доброчесної державної служби. *Кадрова політика та державна служба*. 2016. № 8(34). С. 65-74.
 29. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) від 27 січня 1999 року. Конвенцію ратифіковано із заявою Законом України від 18 жовтня 2006 року. № 252-V. *Офіційний вісник України*. 2010. № 15. Ст. 717.
 30. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII. URL:

org.ua/news/ukrajina-maje-zoseredytysya-na-zapobihanni-koruptsiji-a-ne-pokaranni-velykyj-antikoruptsijnyj-analiz/.
 15. Фукуяма Ф. Соціальний капітал. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n53texts/fukuyama.htm>.
 16. Кузьменко В.П. Соціальний капітал суспільства Френсіса Фукуями у створенні та розвитку НІС. URL: <http://iee.org.ua/ua/pub/p77>.
 17. Валле В. Корупція. Занепад соціального капіталу. Київ: Видавець Олег Філюк, 2018. 235 с.
 18. Культурні цінності Європи: збірник: пер. з нім. / за ред. Ганса Йоаса, Клауса Вігандта. Київ: Дух і Літера, 2014. 551 с.
 19. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р. (ратифікована згідно із Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» від 18 жовтня 2006 р. № 251-V). Верховна Рада України: офіц. веб-портал. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
 20. Міжнародно-правові акти протидії корупції: Збірка документів / Пер. з іноз. мови. Передмова акад. НАН України О. Л. Копиленка; Ін-т законодавства Верховної Ради України. (2018). Київ: Людмила, 2018. 588 с.
 21. Ярмиш О., Мельник Р. Спеціалізовані антикорупційні інституції: світовий досвід та національна модель. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 144-155.
 22. Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2018 рік. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/Zvit2018-1.pdf>.
 23. Мошенецький С. З., Новік В.В., Сергієнко І.Г. Національне агентство з питань запобігання корупції як ключовий орган державної влади у системі побудови інституту доброчесності суб'єктів державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 5. С. 85-90.
 24. Європейський досвід державного управління: Курс лекцій / Уклад.: О.Ю. Оржель, О.М. Палій, Ю.Д. Полянський, С.М. Гладкова, С.В. Соколик, П.І. Крайник, Т.О. Гусаченко; За заг. ред. О.Ю. Оболенського, С.В. Сьоміна, А.О. Чемериса, С.В. Загороднюка, О.Л. Приходько, Л.О. Воронько. Київ: Вид-во НАДУ, 2007. 76 с.
 25. Томкіна О. Принцип доброчесності державної влади. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 1. С. 65-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varnu_2014_1_8.
 26. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.
 27. Про затвердження Правил етичної поведінки державних службовців: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 року № 65. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248839311.19>.
 28. Прудіус Л. В. Європейські стандарти доброчесної державної служби. *Кадрова політика та державна служба*. 2016. № 8(34). С. 65-74.
 29. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) від 27 січня 1999 року. Конвенцію ратифіковано із заявою Законом України від 18 жовтня 2006 року. № 252-V. *Офіційний вісник України*. 2010. № 15. Ст. 717.
 30. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>. **31.** Про двадцять керівних принципів боротьби з корупцією: Резолюція Комітету Міністрів Ради Європи (97) 24 від 6 листопада 1997 року. URL: http://crimesoc.rada.gov.ua/komzloch/control/uk/publish/article;jsessionid=ADD49945492AB4622122873FCCB7BD8D?art_id=48068&cat_id=46352. **32.** Клеменчич Г., Стусек Я. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей. Організація економічного співробітництва і розвитку. URL: <https://www.oecd.org/corruption/acn/39972270.pdf>. **33.** Transparency international Ukraine. Визначення моделі антикорупційного агентства для України. 2012. URL: http://ti-ukraine.org/system/files/research/anti-corruption_agency_by_ti_ukraine_ukr.pdf. **34.** Пархоменко-Куцевіл О. І. Формування та розвиток сучасних антикорупційних органів державної влади як основа запобігання та подолання корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 308 с. **35.** Звонська Л. Давньогрецька мова. Підручник для філософів. Київ: Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського: Дух і літера, 2011. 640 с. **36.** Сінчук О. Конвенція ООН проти корупції: правовий базис запобігання та протидії корупції в Україні. / Міністерство юстиції України. URL: <http://www.minjust.gov.ua/21048>. **37.** Беренштам В. В. В. Г. Короленко как общественный деятель и в домашнем кругу. Берлин: Кн-во «Москва», 1922. 107 с. URL: https://archive.org/stream/vl_berenshtam/Berenstam%20-%20V.G.%20Короленко%20как%20общественный%20деятель%20и%20в%20домашнем%20кругу%20-%20RAW_djvu.txt. **38.** Кушнар'єв І. В. Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Видавництво «Юридична думка», 2018. 408 с. **39.** Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика; у 3-х кн. Київ: Ін Юре, 2007. Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. 712 с. **40.** Transparency International. Україна. Національна система доброчесності – 2015. URL: <https://ti-ukraine.org/research/doslidzhennya-natsionalna-systema-dobrochesnosti-ukrajina-2015/>. **41.** World Justice Project. URL: https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP_RuleofLawIndex_2019_Website_reduced.pdf. **42.** Transparency International Україна, Індекс сприйняття корупції – 2019. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2019/>. **43.** Драгоманов М. П. Листи до Ів. Франка і інших. 1881-1888; вид. І. Франко. Львів: Накладом Укр.-рус. вид. спілки, 1906. 277 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0004465.

References

1. Alternatyvnyi (tinovyi) zvit pro vykonannya Ukrainoiu rekomendatsii, nadanykh za rezultatamy tretoho raundu otsiniuvannya v ramkakh Stambul'skoho planu dii Antykoruptsiinoi merezhi OESR dlia krain Skhidnoi Yevropy ta Tsentralnoi Azii. Rezultaty hromadskoi otsinky stanom na liutyi 2014 / za zah. red. R. Riaboshapka, O. Khmary. Kyiv. 2014. 69 s. URL: https://issuu.com/dhrpraxis/docs/iacap_ukrainian_alternative_report. **2.** Havrylyshyn B. Do efektyvnykh suspilstv: Dorohovkazy v maibutnie: dop. Rym'skomu Klubovi. Kyiv: Univ. vyd-vo PULSARY, 2013. 246 s. **3.** Kokhan H. V. Yavyshche politychnoi koruptsii: teoretyko-metodolohichniy analiz: monohrafiia. Kyiv: NISD, 2013. 232 s. **4.** Soloviov V. M. Zapobihannia i protydiia koruptsii v derzhavnomu upravlinni Ukrainy: monohrafiia. Kyiv: In-t zakonodavstva Verkhov. Rady Ukrainy, 2012. 508 s. **5.** Kushnarov I. V. Politychna koruptsiia: porivnialno-politolohichna kontseptualizatsiia: monohrafiia. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy; Vydavnytstvo «Iurydychna dumka», 2018. 408 s. **6.** Zhukov S. V. Administratyvno-pravove zabezpechennia dobrochesnosti suddiv: problemy teorii ta praktyky: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.07. Dnipro, 2019. 485 s. **7.** Kolomoiets T. O. «Antykoruptsiini» obmezhennia dlia osib, upovnovazhenykh na vykonannia funktsii derzhavy abo mistsevoho samovriaduvannia: realii vykorystannia «filtru» pravovoi vyznachenosti v Ukraini ta zarubizhnykh krainakh. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*. 2019. № 5. S. 84-89. **8.** Kolomoiets T.O., Kukuruz R.O., Kushnir S.M. Obmezhennia dlia osib, upovnovazhenykh na vykonannia funktsii derzhavy abo mistsevoho samovriaduvannia, yak zasib zapobihannia konfliktu tryvaloho ta publicnogo interesiv: pravovyi aspekt / za zah. red. T.O. Kolomoiets. Zaporizhzhia : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2019. 60 s. **9.** Zarosylo V.O., Hladkyi V.V. Khabarnytstvo yak bazysna forma proiavu koruptsii. *Visnyk Pivdennoho rehionalnoho tsentru Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2018. №16. S. 123-139. **10.** Harashchuk V.M. Mukhataiev A.O. Sotsialno-pravovyi analiz rivniv koruptsii v Ukraini. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia*. 2010. Vyp. 20. S. 156-165. **11.** Herasymenko I. Yak pratsiuie lobizm v Ukraini i na Zakhodi. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/institut-lobizmu-jogomehanizm-za-kordonom-ta-jogo-specifika-na-315496/>. **12.** Velykyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy / uklad. i hol. red. V. Busel. Kyiv, Irpin: VTF «Perun», 2009. 1736 s. **13.** Korotkyi oksfordskyi politychnyi slovnyk / per. z anh.; za red. I. Maklina, A. Makmilana. Kyiv: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2006. 789 s. **14.** Dubrovskiy, V., Laf, D. Ukraina maie zoseredytysia na zapobihanni koruptsii, a ne pokaranni – Velykyi antykoruptsiinyi analiz. <https://rpr.org.ua/news/ukrajina-maje-zoseredytysya-na-zapobihanni-koruptsiji-a-ne-pokaranni-velykyj-antykoruptsijnij-analiz/>. **15.** Fukuiama F. Sotsialnyi kapital. URL: <http://>

www.ji.lviv.ua/n53texts/fukuyama.htm. **16.** Kuzmenko V.P. Sotsialnyi kapital suspilstva Frensisa Fukuiamy u stvorenni ta rozvytku NIS. URL: <http://iee.org.ua/ua/pub/p77>. **17.** Vallie V. Koruptsiia. Zanepad sotsialnoho kapitalu. Kyiv: Vydavets Oleh Filiuk, 2018. 235 s. **18.** Kulturni tsinnosti Yevropy: zbirnyk: per. z nim. / za red. Hansa Yoasa, Klausa Vihandta. Kyiv: Dukh i Litera, 2014. 551 s. **19.** Konventsiiia Orhanizatsii Ob'iednanykh Natsii proty koruptsii vid 31 zhovtnia 2003 r. (ratyfikovana zghidno iz Zakonom Ukrainy «Pro ratyfikatsiiu Konventsii Orhanizatsii Ob'iednanykh Natsii proty koruptsii» vid 18 zhovtnia 2006 r. № 251-V). Verkhovna Rada Ukrainy: ofits. veb-portal. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16. **20.** Mizhnarodno-pravovi akty protydii koruptsii: Zbirka dokumentiv / Per. z inoz. movy. Peredmova akad. NAN Ukrainy O. L. Kopylenka; In-t zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. (2018). Kyiv: Liudmyla, 2018. 588 s. **21.** Yarmysh O. Melnyk R. Spetsializovani antykoruptsiini instytutsii: svitovi dosvid ta natsionalna model. Naukovi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy. 2015. № 2. S. 144-155. **22.** Zvit pro diialnist Natsionalnoho ahentstva z pytan zapobihannia koruptsii za 2018 rik. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/Zvit2018-1.pdf>. **23.** Moshenetskyi S. Z., Novik V.V., Serhiienko I.H. Natsionalne ahentstvo z pytan zapobihannia koruptsii yak kliuchovi orhan derzhavnoi vlady u systemi pobudovy instytutu dobrochesnosti sub'iektiv derzhavnoho upravlinnia. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2019. № 5. S. 85-90. **24.** Yevropeyskyi dosvid derzhavnoho upravlinnia: Kurs leksii / Uklad.: OYu. Orzhel, O.M. Palii, Yu.D. Polianskyi, S.M. Hladkova, S.V. Sokolyk, P.I. Krainyk, T.O. Husachenko; Za zah. red. O.Yu. Obolenskoho, S.V. Somina, A.O. Chemerysa, S.V. Zahorodniuka, O.L. Prykhodko, L.O. Voronko. Kyiv: Vyd-vo NADU, 2007. 76 s. **25.** Tomkina O. Pryntsyp dobrochesnosti derzhavnoi vlady. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2014. № 1. S. 65-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2014_1_8. **26.** Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 10 hrudnia 2015 roku № 889-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2016. № 4. St. 43. **27.** Pro zatverdzhennia Pravyl etychnoi povedinky derzhavnykh sluzhbovtiv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 liutoho 2016 roku № 65. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248839311.19>. **28.** Prudyus L. V. Yevropeyski standarty dobrochesnoi derzhavnoi sluzhby. *Kadrova polityka ta derzhavna sluzhba*. 2016. № 8(34). S. 65-74. **29.** Kryminalna konventsiiia pro borotbu z koruptsiieiu (ETS 173) vid 27 sichnia 1999 roku. Konventsiiu ratyfikovano iz zaiavoju Zakonom Ukrainy vid 18 zhovtnia 2006 roku. № 252-V. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2010. № 15. St. 717. **30.** Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 14 zhovtnia 2014 roku № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>. **31.** Pro dvadtsiat kerivnykh pryntsypiv borotby z koruptsiieiu: Rezoliutsiia Komitetu Ministriv Rady Yevropy (97) 24 vid 6 lystopada 1997 roku. URL: <http://crimecor.rada.gov.ua/komzloch/>

control/uk/publish/article;jsessionid=AD49945492AB4622122873FCCB7BD8D?art_id=48068&cat_id=46352. **32.** Klemenych H., Stusek Ya. Spetsializovani instytutsii z borotby proty koruptsii: ohliad modelei. Orhanizatsiia ekonomichnoho spivrobitnytstva i rozvytku. URL: <https://www.oecd.org/corruption/acn/39972270.pdf>. **33.** Transparency international Ukraine. Vyznachennia modeli antykoruptsiinoho ahentstva dlia Ukrainy. 2012. URL: http://ti-ukraine.org/system/files/research/anti-corruption_agency_by_ti_ukraine_ukr.pdf. **34.** Parkhomenko-Kutsevil O. I. Formuvannia ta rozvytok suchasnykh antykoruptsiinykh orhaniv derzhavnoi vlady yak osnova zapobihannia ta podolannia koruptsii: teoretyko-metodolohichniy analiz: monohrafiia. Kyiv: DP «Vyd. dim «Personal», 2019. 308 s. **35.** Zvonska L. Davnohretska mova. Pidruchnyk dlia filosofiv. Kyiv: Instytut relihiinykh nauk sv. Tomy Akvinskoho: Dukh i litera, 2011. 640 s. **36.** Sinchuk O. Konventsiiia OON proty koruptsii: pravovi bazys zapobihannia ta protydii koruptsii v Ukraini. / Ministerstvo yustytzii Ukrainy. URL: <http://www.minjust.gov.ua/21048>. **37.** Berenshtam V. V. V. H. Korolenko kak obshchestvennyi deiatel y v domashnem kruhu. Berlyn: Kn-vo «Moskva», 1922. 107 s. URL: https://archive.org/stream/v1_berenshtam/Berenshtam%20-%20V.H.%20Korolenko%20kak%20obshchestvennyi%20deiatel%20y%20v%20domashnem%20kruhu%20-%20RAW_djvu.txt. **38.** Kushnarov I. V. Politychna koruptsiia: porivnialno-politolohichna kontseptualizatsiia: monohrafiia. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy; Vydavnytstvo «Iurydychna dumka», 2018. 408 s. **39.** Zakaliuk A. P. Kurs suchasnoi ukrainskoi kryminolohii: teoriia i praktyka; u 3-kh kn. Kyiv: In Yure, 2007. Kn. 2: Kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia vchynenniu okremykh vydiv zlochyniv. 712 s. **40.** Transparency International. Ukraina. Natsionalna systema dobrochesnosti – 2015. URL: <https://ti-ukraine.org/research/doslidzhennya-natsionalna-systema-dobrochesnosti-ukrajina-2015/>. **41.** World Justice Project . URL: https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP_RuleofLawIndex_2019_Website_reduced.pdf. **42.** Transparency International Ukraina, Indeks spryjniattia koruptsii – 2019. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjniattia-koruptsiyi-2019/>. **43.** Drahomanov M. P. Lysty do Iv. Franka i inshykh. 1881-1888; vyd. I. Franko. Lviv: Nakladom Ukr.-rus. vyd. spilky, 1906. 277 s. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0004465

Lavryk Halyna. Establishing of system barriers to the spread way of corruption practices: priorities of modern society

The article examines the norms and values that are shared in countries where public order with open access prevails, as well as clear requirements that oblige each state party to the United Nations Convention against

Corruption to ensure institutional specialization in this area. The potential of conceptual normative provisions, values and worldviews, real institutional capacity as a kind of systemic barriers (obstacles) to the spread way of corrupt practices (networks) in modern post-socialist transformational societies, whose self-understanding includes the attraction to European civilization, is explained. They emphasizes the need for timely recourse to international standards in order to take enhanced measures to more effective and efficient corruption prevention and fight against it, which significantly destroys such a primordial tradition of interaction in society as “you to me, I to you” (“service for service”), do ut des (“I give so that you give”), facio ut facias (“I do so that you do”), and thus protects it from attraction to corrupt practices (networks). Measures in the area of prevention of corruption, which is a system of regulatory legal relations aimed at preventing corruption displays in the state by improving legal norms, legal mechanisms and measures of state influence aimed at preventing corruption as a phenomenon at different levels, are more useful than law enforcement systems, mainly criminal and administrative and legal measures aimed at bringing to justice those guilty of committing corrupt acts aimed at punishment, prevention of illegal actions and educating the population in the spirit of respect for the law, creating an atmosphere of intolerance to corruption in the state. For most of the world’s existing models (types) of specialized institutions, the system of measures covered by the fight against corruption is not decisive. Their construction and functioning is based on the realization of the desire for social order, sanctified, according to contemporaries, the achievement of prosperity and well-being, equality of opportunity and benefits, equality before the law or status, denial of privileges, freedom and justice and other values as a belief system, which prevails in society, and is the property of each individual. The state of affairs with the formation of preventive anti-corruption institutions in Ukraine and institutions specializing in fighting against corruption through law enforcement measures is considered. It is proposed to determine the role of the National Agency for Prevention of Corruption in the system of state bodies of Ukraine in view of the formation of a huge demand of society for radical transformation (according to other notions consistent natural (organic) transformation), when many hopes for internal determinants of efficiency and effectiveness its activities. It is necessary to transform the current norms of legislation (rules) into well-understood and practically useful tools for ensuring the fair conduct of public officials, politicians, as the most important factor that determines the approximation to the relevant standards of the European Union member states.

Key words: corruption practice (network), norms and values, institutional capacity, integrity, prevention of corruption in Ukraine.

УДК 343.161.1

DOI: 10.33663/1563-334-2020-88-157

Вусал Алігісмаг огли АХМЕДОВ

ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИНАМИ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ СПЕЦІАЛЬНИМИ СУБ’ЄКТАМИ (СПІВРОБІТНИКАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ)

Вислівлюються запобігання злочинів у сфері правосуддя, суб’єктами яких є працівники правоохоронних органів. Досліджено соціальні, економічні, психологічні детермінанти вчинення таких злочинів їх взаємозв’язок, а також поширені корисливі мотиви вчинення злочинів співробітниками органів кримінальної переслідування. Пропонується комплекс загальносоціальних і спеціально-кримінологічних заходів попередження вчинення цієї категорії злочинів: система добору професійних кадрів, об’єктивне оцінювання і контроль за їх діяльністю, запровадження європейських стандартів правоохоронної діяльності.

Ключові слова: злочини проти правосуддя, злочинність у правоохоронних органах, загальноекономічні, правові, спеціально-кримінологічні заходи попередження злочинності.

Ahmedov Vusal Aligismat Ogli. Some problems of combating crimes against justice committed by special actors (law enforcement officers)

The article is devoted to issues of prevention of crimes in the field of justice, whose subjects are law enforcement officers. The author investigates the social, economic and psychological determinants of such crimes, and analyzes their interrelationship. Attention is also drawn to the widespread mercenary motive for committing crimes by the authorities of the criminal prosecution. The author proposes a complex of general-social and special-criminological measures to prevent the commissioning of the investigated crime category, in particular, the system of selection of professional personnel, objective evaluation and control over their activities, the introduction of European standards for law enforcement.

Key words: crimes against justice, crime in law-enforcement bodies, general economic, legal, special-criminological measures of crime prevention.

Важливою передумовою боротьби зі злочинами проти правосуддя є послідовний і неупереджений добір співробітників правоохоронних органів. При доборі майбутніх співробітників

© АХМЕДОВ Вусал Алігісмаг огли – кандидат юридичних наук, керівник науково-дослідного та судово-прецедентного відділу Академії юстиції в Міністерстві юстиції Азербайджану; e-mail: vusal-ahmadov@mail.ru